

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра історії України

РУСЛАНА ДАВИДЮК

УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИЧНА ЕМІГРАЦІЯ В ПОЛЬЩІ

Навчально-методичний посібник

Рівне - 2024

УДК: 94(477)(438)-054,7(072)

**Давидюк Р. Українська політична еміграція в Польщі.
Навчально-методичний посібник. Рівне: РДГУ, 2024. 40 с.**

Рецензенти:

Литвин Микола Романович, доктор історичних наук, професор, завідувач відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України.

Кучерепа Микола Михайлович, кандидат історичних наук, професор, професор кафедри історії України та археології Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Методична розробка підготовки бакалаврів:

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).

Розглянуто на засіданнях кафедри історії України (Протокол від 26 серпня 2024 р. № 8) і Навчально-методичної комісії факультету історії, політології та міжнародних відносин (Протокол від 26 серпня 2024 р. № 7) та рекомендовано до використання у навчальному процесі.

© Давидюк Р. П.
© РДГУ, 2024 рік

ЗМІСТ

- 1. ВСТУП**
- 2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
- 3. СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
- 4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**
- 5. САМОСТІЙНА РОБОТА ТА ОЦІНЮВАННЯ**
- 6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

ВСТУП

Навчально-методичний посібник з курсу «Українська політична еміграція в Польщі» орієнтований на забезпечення здобувачів освіти знаннями щодо особливостей появи та діяльності явища української політичної еміграції у міжвоєнній Польщі крізь призму українсько-польських відносин у першій половині ХХ століття. Увага зосереджена на ролі і значення українських політичних емігрантів у нашому краї, на території міжвоєнної Волині.

Навчально-методичний посібник покликаний вдосконалити базові теоретичні знання та компетентності та практичні вміння застосовувати їх у роботі із старшокласниками.

Посібник розроблено відповідно до навчального плану підготовки бакалаврів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) Рівненського державного гуманітарного університету. Згідно з навчальним планом дисципліна «Українська політична еміграція в Польщі» є курсом вибіркового компоненту освітньої програми, вивчається в обсязі 90 годин (3 кредити), читається здобувачам освіти на факультеті історії, політології та міжнародних відносин. Курс розподілено на 2 модулі.

Робочою програмою у ході вивчення дисципліни передбачено наступні види діяльності: лекційні, практичні заняття, індивідуальні завдання та самостійне вивчення окремих питань.

Навчально-методичний посібник «Українська політична еміграція в Польщі» містить програму навчальної дисципліни, силабус із розробкою планів практичних занять, завдання самостійної роботи, політику оцінювання, а також рекомендовану літературу до курсу. Посібник адресований здобувачам освіти підготовки бакалаврів із галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Політичний вибір та культурно-освітня діяльність української еміграції у міжвоєнній Польщі

Тема 1. Політичний вибір міжвоєнної української еміграції.

Історіографія питання. Джерела вивчення історії української політичної еміграції між двома світовими війнами.

Становище, чисельність, розселення української політичної еміграції в Європі після Першої світової війни. Причини формування середовища української політичної еміграції у Польщі. Проблеми консолідації. Політичні суперечності і розбіжності в еміграції, як вислід революційних подій. Політичні течії української еміграції: ліберально-демократична, соціалістична, монархічна, націоналістична. Особливості їх формування та ідеології. Проблеми повернення в радянську Україну: поворотництво.

Тема 2. Військові Армії УНР у таборах інтернованих.

Варшавська угода 1920 р. Боротьба з більшовицькими військами. Польсько–радянське перемир'я у жовтні 1920 р. Перехід уряду Директорії та Армії УНР за Збруч. ДЦ УНР. Тарнівський центр УНР. Інтернування Армії УНР. Культурно-освітня робота у таборах інтернованих. Тарнів та Ченстохова. Український Народний Університет у Ланцуті. Василь Біднов. Студентська громада. Євген Маланюк, Микола Вороний, Юрій Дараган. Академічні курси Генерального штабу армії УНР. Українська Станиця у Каліші. Українська гімназія ім. Тараса Шевченка. 6-класна загальна школа імені Симона Петлюри.

Ліквідація таборів інтернованих та подальша доля емігрантів.

Тема 3. Освітня діяльність української еміграції у Другій Речі Посполитій.

Емігранти-вчителі. Українська культура і наука. Видавнича робота. Видавництво «Чорномор». Студіум православного богослов'я при Варшавському університеті. В'ячеслав Заїкин. Павло Зайцев. Олександр Лотоцький. Іван Огієнко. Український науковий інститут. Роман Смаль-Стоцький. Богдан Лепкий. Видання УНІ. Переїзд українських емігрантів до Чехословаччини та Німеччини. Навчання у вищих школах Європи.

Тема 4. Українські політичні емігранти і більшовицька влада.

Умови Ризького мирного договору і українські політичні емігранти. Протокол «Карахан–Домбський». Питання більшовицької амністії: причини і наслідки. Діяльність більшовицьких спецслужб у волинському прикордонні. «Закордот». Поворотництво. Організація більшовицьких спецоперацій. Вбивство Симона Петлюри і Володимира Оскілка. Ставлення емігрантів до трагедії Голодомору 1933–1934 рр. в УСРР. Волинський громадський комітет допомоги голодуючим (ВГКДГ) у Україні.

Тема 5. Взаємини українських політичних емігрантів та польської влади.

Заборони польської влади на поселення емігрантів на західноукраїнських землях. Підходи щодо вирішення української проблеми в польському політичному таборі. Ендецька політика однонаціональної держави і національної асиміляції. Федералістська програма підсудчиків. Політика державної асиміляції. Безпартійний блок співпраці з урядом. Українські емігранти і «волинський експеримент» Генрика Юзевського. Регіоналізм в національній політиці польської влади. Труднощі отримання громадянства. Акції пацифікації. Роль польського війська в національній політиці на Волині у другій половині 1930-х рр. Нова політична програма державної

політики на Волині воєводи А. Гавке-Новака. Національна політика Польщі щодо українців напередодні Другої світової війни.

Змістовий модуль 2.

Українська політична еміграція у Волинському воєводстві.

Тема 6. Розселення, становище та адаптація українських політичних емігрантів у Волинському воєводстві.

Територія і населення західноволинських земель у Польщі. Адміністративно-територіальний поділ. Етнонаціональна і релігійна структура. Другий Зимовий похід. Політико-правове становище українських емігрантів у Другій Речі Посполитій. Право азилу. Карта побуту. Проблема працевлаштування та обставини переселення до Волинського воєводства. Цивільні і військові емігранти. Український центральний комітет у Варшаві та його філії на Волині. Професійні заняття емігрантів. Проблеми адаптації. Допомогові комітети товариства.

Тема 7. Політичні процеси у середовищі української політичної еміграції на Волині.

Парламентські вибори 1922 р. Бойкот виборів в Галичині. Утворення Блоку національних меншин і Українського Центрального виборчого комітету Волині, Холмщини, Підляшшя і Полісся. УНП В.Оскілка. ПУНС І. Гореміки-Крупчинського. Українська парламентська репрезентація Волині. Самійло Підгірський. Український політичний табір. Спроби українсько-польського діалогу. Група «Польсько-українського бюлетеня». Український лояльний табір на Волині (1930-і рр.) і політемігранти. Волинське українське об'єднання (ВУО). Петро Певний. Сергій

Тимошенко. УНАКОТО. Іван Полтавець-Остриця. Іван Волошин.

Діяльність контрольно-розвідувальних пунктів військової спецслужби УНР. «Двуйка» Іван Литвиненко (Морозенко).

Тема 8. Церковно-релігійна діяльність українських політичних емігрантів.

Духовне життя. Українське суспільство і церква. Православна церква на Волині, Холмщині і Підляшші. Урядовий акт 30 січня 1922 р. «Тимчасові Правила про відношення уряду Речі Посполитої Польської до Православної Церкви в Польщі». Боротьба за українізацію (розмосковлення) православної церкви. Емігранти – священники. Український церковний з'їзд в Луцьку (1927 р.). Товариство імені митрополита Петра Могили. Чеснохресне братство. Наступ на православ'я. Корпус охорони прикордоння (КОП). Політика ревіндикації.

Тема 9. Культурно-освітня, театральна діяльність українських політичних емігрантів на Волині.

Роль емігрантів у розбудові «Просвіт». Поява проурядових громадських організацій. «Просвітянська хата». «Рідна хата». Емігрантки у жіночому русі. Союз українок з центром у Рівному. Союз жінок українок громадської праці з центром у Луцьку.

Українське шкільництво. Закон С. Грабського. Шкільні плебісцити. Україномовна преса. Українські приватні гімназії на Волині і політемігранти. Товариство «Українська школа». «Товариство імені Лесі Українки».

Мандрівні театри і театральні трупи. Волинський український театр. Волинське українське театральне товариство. Емігранти – письменники, музиканти.

Тема 10. Кооперативна діяльність українських політичних емігрантів.

Місце емігрантів у розбудові кооперативного руху. Українбанк. Олександр Ковалевський. Боротьба польської

влади з українськими кооперативами галицького родоводу. РСУК. «Сокальський кордон як складник «волинського експерименту». Волинський кооперативний союз «Гурт».

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма навчання					Заочна форма навчання						
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		л	п	лаб	інд	сам		л	п	лаб	інд	сам
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Політичний вибір та культурно-освітня діяльність української еміграції у міжвоєнній Польщі												
Тема 1. Політичний вибір міжвоєнної української еміграції	7	2				5	7	2				5
Тема 2. Військові Армії УНР у таборах інтернованих	7	2				5	7					7
Тема 3. Освітня діяльність української еміграції у Другій Речі Посполитій	7	2				5	7	2				5
Тема 4. Українські політичні емігранти і більшовицька влада.	7	2				5	7					7
Тема 5. Взаємини українських політичних емігрантів та польської влади	7	2				5	7					7
Разом за змістовим модулем 1	35	10				25	35	4	0			31

Змістовий модуль 2
Українська політична еміграція у Волинському воєводстві.

Тема 6. Розселення, становище та адаптація українських політичних емігрантів у Волинському воєводстві.	7	2				5	7	2				5
Тема 7. Політичні процеси у середовищі української політичної еміграції на Волині.	9	2	2			5	9					9
Тема 8. Церковно-релігійна діяльність українських політичних емігрантів	9	2	2			5	9					9
Тема 9. Культурно-освітня, театральна діяльність українських політичних емігрантів на Волині.	11	2	4			5	11		2			9
Тема 10. Кооперативна діяльність українських політичних емігрантів	9	2	2			5	9		2			7
Разом за змістовим модулем 2	45	10	10			20	45	2	4			39
Усього	80	20	10			50	80	6	4			70
Модуль2												
ІНДЗ	10				10						10	
Всього	90	20	10		10	50	90	6	4		10	70

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни / освітнього компонента	Українська політична еміграція в Польщі
Освітня програма	Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Компонент освітньої програми	вибірковий
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	__3__ кредити / __90__ годин
Вид підсумкового контролю з	залік
Мова викладання	мова викладання: українська
Викладач	Давидюк Руслана Петрівна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України
CV викладача на сайті кафедри	Посилання
E-mail викладача	Електронна адреса ruslana.davydiuk@rshu.edu.ua
Консультації	Вівторок, другий день тижня, 12.00, аудиторія 226, он-лайн посилання

Мета та завдання навчальної дисципліни.

Курс орієнтований на забезпечення здобувачів освіти знаннями щодо особливостей появи та діяльності явища української політичної еміграції у міжвоєнній Польщі крізь призму українсько-польських відносин у першій половині ХХ століття. Увага зосереджена на ролі і значення українських політичних емігрантів у нашому краї, на території міжвоєнної Волині.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є українська політична еміграція у Польщі.

Мета курсу: аналіз виникнення і діяльності української політичної еміграції в Польщі.

Згідно з освітньою програмою дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти інтегральної, загальних та спеціальних (фахових) компетентностей.

Інтегральної компетентності: здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів педагогічних наук в галузі історичної освіти, що характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальних компетентностей (ЗК):

ЗК 02 навички використання інформаційних, комунікаційних та педагогічних технологій;

ЗК 3. здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахових компетентностей:

ФК 08 здатність орієнтуватися в різноманітті історичних шкіл та особливостях їх історіографічної продукції;

ФК 10 здатність до застосування набутих педагогічних та історичних знань для забезпечення якості освітнього процесу

та структурувати й модерувати обговорення проблемних питань;

Програмні результати навчання

ПРН 2 знати закономірності розвитку історичних процесів та конкретний фактичний матеріал історії рідного краю, України, країн світу.

ПРН 06 знання методів наукових досліджень

ПРН 09 уміння набувати навички з бібліографічного аналізу, способів і прийомів роботи з різними базами даних, архівними, бібліотечними та музейними фондами;

ПРН10 уміння комплектувати, обробляти та класифікувати історичні джерела, архівні документи, археологічні та етнологічні матеріали;

ПРН11 уміння користуватися комп'ютерною технікою для виявлення й обробки джерельних даних;

ПРН17 уміння адаптуватись до нових умов, самостійно приймати рішення та ініціювати оригінальні освітні комплексні проекти.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Політичний вибір та культурно-освітня діяльність української еміграції у міжвоєнній Польщі

Тема 1. Політичний вибір міжвоєнної української еміграції.

Тема 2. Військові Армії УНР у таборах інтернованих.

Тема 3. Освітня діяльність української еміграції у Другій Речі Посполитій.

Тема 4. Українські політичні емігранти і більшовицька влада.

Тема 5. Взаємини українських політичних емігрантів та польської влади.

Змістовий модуль 2.

Українська політична еміграція у Волинському воєводстві

Тема 6. Розселення, становище та адаптація українських політичних емігрантів у Волинському воєводстві.

Тема 7. Політичні процеси у середовищі української політичної еміграції на Волині.

Тема 8. Церковно-релігійна діяльність українських політичних емігрантів.

Тема 9. Культурно-освітня, театральна діяльність українських політичних емігрантів на Волині.

Тема 10. Кооперативна діяльність українських політичних емігрантів.

Рекомендована література та джерела

Основна

1. Давидюк Р. Другий Волинський Кіш УНАКОТО (1924-1935 рр.). *Емінак*. 2022. №2(38) (квітень-червень). С. 100–113.
2. Давидюк Р. Життєпис Марка Луцкевича в контексті сучасної політики пам'яті. *Радянські репресії у західних областях України (1939-1953): історія, особистості, пам'ять*. Колективна монографія. Відп. ред. В. Ільницький. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. С. 227–246.
3. Давидюк Р. Кооперація на Волині на початку ХХ ст. : обставини становлення та активісти. *Модернізаційні процеси на Волині в ХІХ - на початку ХХ століття*. Збірник наукових праць. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. С. 356-365.
4. Давидюк Р. Леонід Ступницький: нові штрихи до біографії генерал-хорунжого УПА. *Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині*. Рівне, 2019. Вип. 1. С. 167-180.

5. Давидюк Р. П. З поляками за Україну: Наддніпрянська еміграція в суспільно-політичному житті міжвоєнної Волині. Рівне: ПП ДМ, 2014. 176 с.
6. Давидюк Р. Пошуки формули порозуміння у волинському прикордонні (20-30-і роки ХХ ст.). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Історичні науки. Випуск 33. Острог, 2022. С. 16-22.
7. Давидюк Р. Рівненський вектор розвідки Державного Центру Української Народної Республіки. *Військово-науковий вісник*. Випуск 31. Національна академія сухопутних військ. Львів, 2019. С. 14-25.
8. Давидюк Р. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства. Львів; Рівне, 2016. 704 с.
9. Зайцев О. Український інтегральний націоналізм 1920–1930-х років: нариси інтелектуальної історії. Київ: Критика, 2013. 488 с.
10. Крамар Ю. В. Західна Волинь 1921–1939 рр.: національно-культурне та релігійне життя. Луцьк: Вежа-друк, 2015.
11. Польща – нарис історії / За ред. Влодзімежа Менджецького та Єжи Брацисевича; пер. з польс. І. Сварника. Варшава : Ін-т нац. пам'яті, 2015.

Джерела

1. Власовський І. Нарис історії Української православної церкви У 4 т. 5 кн. Нью-Йорк, Київ, 1990. Кн. 2.
2. Животко А. Нарис історії української преси: курс лекцій. Подебради, 1937. 115 с.
3. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919-1930. Київ, 1999. 272 с.
4. Українська політична еміграція 1919-1945. Документи і матеріали. К.: Парламентське вид-во, 2008. 928 с.
5. Юрій Тютюнник: від «Двійки» до ГПУ. Документи і матеріали. / Упоряд. В. Ф. Верстюк, В. В. Скальський, Я. М. Файзулін. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011.

Додаткова

1. Вісин В. В. Кооперативний рух на Волині у другій половині XIX – першій третині XX ст. Луцьк, 2014.
2. Волонтир О. Луцька українська гімназія (1918–1939 рр.): проблема створення та функціонування. *Гілея*: наук. вісник. Київ, 2013. Вип. 74 (№ 7). С. 45–48.
3. Давидюк Р. Українська політична еміграція і розвиток кооперації у Волинському воєводстві (1921-1926 рр.). *Гілея*: науковий вісник. Київ, 2016. Вип. 111 (№ 8). С. 53–57.
4. Добровичинська В. Рівненська українська гімназія (1923–1939 рр.): культурно-освітній феномен на тлі доби. Рівне: ПП Дятлик М., 2016.
5. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Львів, 2002.
6. Комар В. Концепція прометеїзму в політиці Польщі (1921–1939 рр). Івано-Франківськ, 2011.
7. Піскун В. Політичний вибір української еміграції (20-і роки XX ст.). Київ, 2006.
8. Портнов А. В. Наука у вигнанні: наукова і освітня діяльність української еміграції у міжвоєнній Польщі (1919–1930). Харків: ХІФТ, 2008. 256 с.
9. Смирнов А. Мстислав (Скрипник): громадсько-політичний і церковний діяч: 1930–1944. Київ, 2008.
10. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва і Білорусь: 1569–1999. Київ, 2012. 464 с.
11. Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921). Кн. 2І. Київ: Темпора, 2011. 424 с.

Інтернет-ресурси

1. Електронна бібліотека Чтиво. Розділ – Історична література. URL: <http://chtyvo.org.ua/genre/istorychna/books/>

2. Збірка методичних рекомендацій до відзначення пам'ятних дат у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/zbirka-metodychnyh-rekomendacij-do-vidznachennya-pamyatnyh-dat-u-zagalnoosvitnih-navchalnyh-zakladah2>
3. Український інститут національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua>

Система оцінювання

Рівень знань здобувачів вищої освіти оцінюється відповідно до Положення про оцінювання знань та умінь здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету.

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних досліджень; оцінка (бали) за практичну діяльність під час практик; оцінка за ІНДЗ; оцінка (бали) за курсову роботу; оцінка (бали) за участь у наукових конференціях, олімпіадах, підготовку наукових публікацій; оцінка (бали) за залік або екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти під час вивчення дисципліни

Приклад оцінювання за видами діяльності

№ з/п.	Вид навчальної діяльності	Оціночні бали*	Кількість балів
Обов'язкові			
T1	Політичний вибір міжвоєнної української еміграції.		8
T2	Військові Армії УНР у таборах		8

	інтернованих		
T3	Освітня діяльність української еміграції у Другій Речі Посполитій		8
T4	Українські політичні емігранти і більшовицька влада.		8
T5	Взаємини українських політичних емігрантів та польської влади		8
Модульний контроль (контрольна робота)		5	5
T6	Розселення, становище та адаптація українських політичних емігрантів у Волинському воєводстві		8
T7	Політичні процеси у середовищі української політичної еміграції на Волині		
T8	Церковно-релігійна діяльність українських політичних емігрантів		8
T9	Культурно-освітня, театральна діяльність українських політичних емігрантів на Волині		8
T10	Кооперативна діяльність українських політичних емігрантів		8
Модульний контроль (контрольна робота)		5	5
ІНДЗ	Наукове повідомлення про діяча української політичної еміграції (за вибором)	10	10
Підсумковий тест Залік		За бажанням	
Разом		100	

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Завдання здобувачі вищої освіти мають виконувати і здавати відповідно до графіку освітнього процесу. Перескладання модулів, заліків,

екзаменів відбувається у терміни ліквідації академічних заборгованостей, визначених кафедрами та деканатами.

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувач вищої освіти під час виконання самостійної та індивідуальної роботи повинен дотримуватись політики доброчесності. У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1.

Тема. Культурно-освітня діяльність української політичної еміграції

Запитання для обговорення:

1. Місце українських політичних емігрантів у розбудові «Просвіти».
2. Умови формування проурядових культурно-освітніх організацій («Просвітянські хати», «Рідні хати»).
3. Участь емігранток у роботі жіночих організацій («Союз українок» з центром у Рівному, Союз жінок-українок громадянської праці).
4. Боротьба за українське шкільництво.

Рекомендована література

1. Волонтир О. Луцька українська гімназія (1918–1939 рр.): проблема створення та функціонування. *Гілея: наук. вісник*. Київ, 2013. Вип. 74 (№ 7). С. 45–48.
2. Давидюк Р. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства. Львів ; Рівне, 2016.
3. Доброчинська В. Рівненська українська гімназія (1923–1939 рр.): культурно-освітній феномен на тлі доби. Рівне: ПП Дятлик М., 2016.
4. Крамар Ю. Західна Волинь 1921–1939 рр.: національно-культурне та релігійне життя Луцьк: Вежа-Друк, 2015.
5. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919-1930. Київ, 1999. 272 с.

6. Наріжний С. Українська еміграція: культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. Ч. 1. Прага: Студії Музею Визвольної Боротьби України, 1942.
7. Портнов А. В. Наука у вигнанні: наукова і освітня діяльність української еміграції у міжвоєнній Польщі (1919–1930). Харків, 2008.
8. Українська політична еміграція 1919-1945. Документи і матеріали. Київ: Парламентське вид-во, 2008. 928 с.

Практичне заняття 2.

Тема. Театральне мистецтво, музична і літературна діяльність українських політичних емігрантів.

Запитання для обговорення:

1. Мандрівні театри і театральні трупи.
2. Волинський український театр. Волинське українське театральне товариство.
3. Літературна діяльність.
4. Музична культура.

Рекомендована література

1. Давидюк Р. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства. Львів; Рівне, 2016. 704 с.
2. Животко А. Нарис історії української преси: курс лекцій. Подєбради, 1937. 115 с.
3. Крамар Ю. В. Західна Волинь 1921–1939 рр.: національно-культурне та релігійне життя. Луцьк: Вежа-друк, 2015.
4. Польша – нарис історії / За ред. Влодзімежа Менджецького та Єжи Брацисевича; пер. з польс. І. Сварника. Варшава : Ін-т нац. пам'яті, 2015.

5. Портнов А. В. Наука у вигнанні: наукова і освітня діяльність української еміграції у міжвоєнній Польщі (1919–1930). Харків: ХІФТ, 2008. 256 с.

Практичне заняття 3.

Тема. Громадсько-політична діяльність української політичної еміграції у Волинському воєводстві

Запитання для обговорення:

1. Парламентські вибори 1922 р. як поштовх до партійної диференціації емігрантів.
2. Проурядова течія української політичної еміграції (УНП, ПУНС, ВУО).
3. Утворення та ідеологія УНАКОТО. Іван Волошин.

Рекомендована література:

1. Давидюк Р. Другий Волинський Кіш УНАКОТО (1924–1935 рр.). *Емінак*. 2022. №2(38) (квітень-червень). С. 100–113.
2. Давидюк Р. З поляками за Україну: Наддніпрянська еміграція в суспільно-політичному житті міжвоєнної Волині. Рівне: 2014.
3. Давидюк Р. Леонід Ступницький: нові штрихи до біографії генерал-хорунжого УПА. *Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині*. Рівне, 2019. Вип. 1. С. 167–180.
4. Давидюк Р. Пошуки формули порозуміння у волинському прикордонні (20–30-і роки ХХ ст.). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Історичні науки. Випуск 33. Острог, 2022. С. 16–22..
5. Давидюк Р. Рівненський вектор розвідки Державного Центру Української Народної Республіки. *Військово-*

- науковий вісник*. Випуск 31. Національна академія сухопутних військ. Львів, 2019. С. 14-25.
6. Давидюк Р. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства. Львів ; Рівне, 2016.
 7. Зайцев О. Український інтегральний націоналізм 1920–1930-х років: нариси інтелектуальної історії. Київ: Критика, 2013. 488 с.
 8. Пісун В. Політичний вибір української еміграції (20-і роки ХХ ст.). Київ, 2006.
 9. Смирнов А. Мстислав (Скрипник): громадсько-політичний і церковний діяч: 1930–1944. Київ, 2008.

Практичне заняття 4.

Тема. Церковно-релігійна діяльність українських політичних емігрантів

Запитання для обговорення:

1. Процеси українізації Православної церкви у Польщі: місце українських політичних емігрантів.
2. Український церковний з'їзд у Луцьку 5–6 червня 1927 р.
3. «Товариство ім. митрополита Петра Могили».
4. Наступ на права православних віруючих у кінці 1930-х років.

Рекомендована література:

1. Власовський І. Нарис історії Української православної церкви У 4 т. 5 кн. Нью-Йорк, Київ, 1990. Кн. 2.
2. Давидюк Р. П. З поляками за Україну: Наддніпрянська еміграція в суспільно-політичному житті міжвоєнної Волині. Рівне: ПП ДМ, 2014. 176 с.
3. Давидюк Р. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на

- території Волинського воєводства. Львів; Рівне, 2016. 704 с.
4. Крамар Ю. В. Західна Волинь 1921–1939 рр.: національно-культурне та релігійне життя. Луцьк: Вежа-друк, 2015.
 5. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919-1930. Київ, 1999. 272 с.
 6. Смирнов А. Мстислав (Скрипник): громадсько-політичний і церковний діяч: 1930–1944. Київ, 2008.

Практичне заняття 5.

Тема. Кооперативно-господарська діяльність українських політичних емігрантів

Запитання для обговорення:

1. Місце емігрантів у розбудові кооперативного руху.
2. Українбанк. РСУК.
3. «Сокальський кордон» і розвиток української кооперації.
4. Волинський кооперативний союз «Гурт».
5. Емігранти – кооператори.

Рекомендована література:

1. Вісин В. В. Кооперативний рух на Волині у другій половині XIX – першій третині XX ст. Луцьк, 2014.
2. Давидюк Р. Кооперація на Волині на початку XX ст. : обставини становлення та активісти. *Модернізаційні процеси на Волині в XIX - на початку XX століття*. Збірник наукових праць. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. С. 356-365.
3. Давидюк Р. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства. Львів; Рівне, 2016. 704 с.
4. Давидюк Р. Українська політична еміграція і розвиток кооперації у Волинському воєводстві (1921-1926 рр.). *Гілея: науковий вісник*. Київ, 2016. Вип. 111 (№ 8). С. 53-57.

САМОСТІЙНА РОБОТА ТА ОЦІНЮВАННЯ

Самостійна робота

№ з/п		Кількість годин
1	Політичний вибір міжвоєнної української еміграції	5
2	Військові Армії УНР у таборах інтернованих	5
3	Освітня діяльність української еміграції у Другій Речі Посполитій.	5
4	Українські політичні емігранти і більшовицька влада	5
5	Взаємини українських політичних емігрантів та польської влади	5
6	Розселення, становище та адаптація українських політичних емігрантів у Волинському воєводстві	5
7	Політичні процеси у середовищі української політичної еміграції на Волині.	5
8	Церковно-релігійна діяльність українських політичних емігрантів	5
9	Культурно-освітня, театральна діяльність українських політичних емігрантів на Волині	5
10	Кооперативна діяльність українських політичних емігрантів	5
	Всього	50

Питання для підготовки до модульних контрольних робіт

1. Причини виникнення української політичної еміграції у Польщі.
2. Політичні суперечності і розбіжності серед українських емігрантів.

3. Політичні течії української еміграції: ліберально-демократична, соціалістична, монархічна, націоналістична.
4. Проблеми повернення в радянську Україну: поворотництво.
5. Передумови і обставини інтернування Армії УНР у таборах.
6. Тарнівський центр УНР.
7. Культурно-освітня робота у таборах інтернованих.
8. Український Народний Університет у Ланцуті.
9. Станиця у Каліші.
10. Ліквідація таборів інтернованих та подальша доля емігрантів.
11. Студіум православного богослов'я при Варшавському університеті.
12. Український науковий інститут.
13. Причини і обставини переїзд українських емігрантів до Чехословаччині та Німеччини.
14. Протокол «Карахан–Домбський».
15. Діяльність більшовицьких спецслужб у волинському прикордонні.
16. Організація більшовицьких терористичних операцій.
17. Вбивство Симона Петлюри і Володимира Оскілка.
18. Ставлення емігрантів до трагедії Голодомору 1933–1934 рр. в УСРР.
19. Волинський громадський комітет допомоги голодуючим (ВГКДГ) у Україні.
20. Підходи до вирішення українського питання у польському політичному таборі.
21. Ендецька політика однонаціональної держави і національної асиміляції.
22. Федералістська програма підсудчиків. Політика державної асиміляції.

23. Українські емігранти і «волинський експеримент» Генрика Юзевського.
24. Національна політика Польщі щодо українців напередодні Другої світової війни.
25. Адаптація українських політичних емігрантів у Волинському воєводстві.
26. Політико-правове становище українських емігрантів у Другій Речі Посполитій.
27. Український центральний комітет у Варшаві та його філії на Волині.
28. Участь емігрантів в парламентських виборах 1922 р. на Волині.
29. Українська парламентська репрезентація Волині.
30. Український лояльний табір на Волині (1930-і рр.) і політемігранти.
31. Діяльність контрольно-розвідувальних пунктів військової спецслужби УНР.
32. Боротьба за українізацію (розмосковлення) православної церкви.
33. Товариство імені митрополита Петра Могили.
34. Роль емігрантів у розбудові «Просвіт».
35. Поява проурядових громадських організацій на Волині і емігранти
36. Внесок емігранток у жіночий рух.
37. Українські приватні гімназії на Волині і політемігранти.
38. Мандрівні театри і театральні трупи як засіб адаптації політемігрантів.
39. Волинський український театр. Волинське українське театральне товариство.
40. Кооперативна діяльність українських політичних емігрантів.

**Вимоги до знань студентів при виконанні
модульних завдань**

На оцінку «**відмінно**» (5) оцінюється робота, коли студент:

- вичерпно та правильно виконав усі завдання;
- виявив ґрунтовні знання з предмета;
- в логічній послідовності виклав матеріал кожного завдання;
- продемонстрував здатність диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання;
- допустив одну несуттєву неточність у викладі матеріалу.

На оцінку «**добре**» (4) оцінюється робота, що відповідає таким вимогам:

- усі завдання виконані на належному рівні;
- матеріал кожного завдання викладено в логічній послідовності;
- допущено дві-три неточності у викладі матеріалу.

На оцінку «**задовільно**» (3) оцінюється робота, коли:

- студент, який відповідає, не справився з одним - двома завданнями;
- недостатньо володіє матеріалом та термінологією;
- відповідь не містить логічного та послідовного викладу матеріалу.

На оцінку «**незадовільно**» (2) оцінюється робота, коли:

- завдання виконано менше ніж на 40 відсотків;
- студент не володіє термінологією;
- варіант відповіді хибний і не обґрунтований.

Індивідуальне науково-дослідне завдання

ІНДЗ. Підготувати інформацію про діяча української політичної еміграції (за вибором).

Це навчальне завдання повинно засвідчити вміння студента працювати над пошуками інформації у різних видах

джерел і компонувати цю інформацію у хронологічному порядку, звертаючи увагу на аналіз діяльності історичної особи, уникаючи надмірної деталізації.

Робота над характеристикою історичного діяча здійснюється шляхом вивчення студентами фактологічного матеріалу курсу та додаткової літератури, за допомогою чого студенти виконують завдання за заданою темою. Ця робота вимагає співставлення різних точок зору і пошуку оптимального об'єктивного висвітлення діяльності особи.

Структурно інформація має складатися із короткої біографічної довідки (дата, місце народження, освіта тощо), далі важливо показати формування поглядів особи, його переконань, втілення їх у життя, оцінки даної особи її сучасниками та оцінки в історіографії. У повідомленні обов'язково потрібно здійснювати посилання на джерела та літературу.

Методи навчання

МН1 - словесний метод (лекція, дискусія). Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію викладача. Метод застосовується для передавання значного масиву інформації та для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

МН2 - практичний метод (практичні заняття). Здобувачі працюють з першоджерелами (статутними документами, договорами) й набувають компетентності аналізу джерел.

МН4 - робота з навчально-методичною літературою. Самостійна робота передбачає написання реферату.

МН6 - самостійна робота. Розв'язання поставлених задач передбачено під час виконання всіх самостійних завдань.

МН7 - індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти передбачена під час виконання ІНДЗ : вибір і фото пам'ятки, присвяченій Другій світовій війні і підготовка наукового повідомлення про цю пам'ятку.

Методи оцінювання

МО2 – усне та письмове опитування

МО6 – реферати

МО7 – презентація результатів виконаних завдань та досліджень

МО10 - залік

Засоби діагностики результатів навчання

Наукове повідомлення, модульна контрольна робота, залік

Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних	Високий (творчий)	відмінно	зараховано

			ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності			
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	зараховано
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вмiє зiставляти, узагальнювати, систематизувати iнформацiю пiд керiвництвом викладача, загалом самостiйно застосовувати її на практицi; контролювати власну дiяльнiсть; виправляти помилки, з-помiж яких є суттєвi, добирати аргументи для пiдтвердження думок			
64-73	D	задовiльно	здобувач вищої освіти вiдтворює значну частину теоретичного матерiалу, виявляє знання i розумiння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матерiал, виправляти помилки, з-помiж яких є значна	Середній (репродуктивний)	задовiльно	зараховано

			кількість суттєвих			
60-63	E	задовільно	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота										ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		

8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	10	100
Модульний контроль - 5					Модульний контроль - 5						
Передбачено отримання додаткових балів за результатами досягнень неформальної освіти (прослухані лекції, тренінги), за наявності відповідного сертифікату – 10 балів за сертифікат (1 кредит ЕКТС).											

Оцінювання за видами навчальної діяльності

№ з/п	Вид роботи	Кількість балів	Сума балів
1	Відвідування лекційних занять	1	10
2	Робота на практичних заняттях	4	20
4	Модульна контрольна робота	5	5
5	Індивідуальне науково-дослідне завдання	10	10
6	Самостійна робота	0,5	15
7	Залік	40	40
	Всього		100

Питання для підсумкового контролю знань

1. Культурно-освітня робота емігрантів у таборах для інтернованих.
2. Український науковий інститут у Варшаві.
3. Студіум православного богослов'я при Варшавському університеті.
4. Адміністративно-територіальний поділ західноволинських земель у Польщі.
5. Етнонаціональна і релігійна структура населення західноволинських земель у Польщі.

6. Другий Зимовий похід: фактор української політичної еміграції в Польщі.
7. Політико-правове становище українських емігрантів у Другій Речі Посполитій.
8. Цивільні і військові емігранти.
9. Українська еміграція та більшовицька влада.
10. Реакція емігрантів на Голодомор 1932-1933 рр.
11. Взаємини емігрантів з польською владою.
12. Політика «прометеїзму» і українська політична еміграція.
13. «Волинський експеримент» Генрика Юзевського.
14. Політика ендеків та пілсудчиків і українська політична еміграція.
15. Парламентські вибори 1922 р. і питання партійної інституалізації еміграції.
16. Проурядова течія української політичної еміграції (УНП, ПУНС, ВУО).
17. Утворення та ідеологія УНАКОТО. Іван Волошин.
18. Діяльність контрольно-розвідувальних пунктів розвідки УНР. Іван Литвиненко.
19. Утворення Українського центрального комітету (УЦК) у Варшаві.
20. Діяльність філій УЦК на Волині.
21. Емігранти у боротьбі за українізацію Православної церкви у Польщі.
22. Товариство імені митрополита Петра Могили.
23. Кооперативно-господарська робота українських політичних емігрантів.
24. Місце українських політичних емігрантів у розбудові «Просвіти».
25. Умови формування проурядових культурно-освітніх організацій («Просвіт'янські хати», «Рідні хати»).
26. Участь емігранток у роботі жіночих організацій («Союз українок» з центром у Рівному, Союз жінок українок громадської праці).

27. Боротьба за українське шкільництво («Українська школа», «Товариство ім. Лесі Українки»).
28. Українське театральне мистецтво і література (організації, діячі).
29. Волинський український театр.
30. Повторна еміграція з Польщі у Чехословаччину. Вища школа у ЧСР

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Давидюк Р. Другий Волинський Кіш УНАКОТО (1924-1935 рр.). *Емінак*. 2022. №2(38) (квітень-червень). С. 100–113.
2. Давидюк Р. Життєпис Марка Луцкевича в контексті сучасної політики пам'яті. *Радянські репресії у західних областях України (1939-1953): історія, особистості, пам'ять*. Колективна монографія. Відп. ред. В. Ільницький. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. С. 227–246.
3. Давидюк Р. Кооперація на Волині на початку ХХ ст. : обставини становлення та активісти. *Модернізаційні процеси на Волині в ХІХ - на початку ХХ століття*. Збірник наукових праць. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. С. 356-365.
4. Давидюк Р. Леонід Ступницький: нові штрихи до біографії генерал-хорунжого УПА. *Дермань і Мізоч в історії та культурі Волині*. Рівне, 2019. Вип. 1. С. 167-180.
5. Давидюк Р. П. З поляками за Україну: Наддніпрянська еміграція в суспільно-політичному житті міжвоєнної Волині. Рівне: ПП ДМ, 2014. 176 с.
6. Давидюк Р. Пошуки формули порозуміння у волинському прикордонні (20-30-і роки ХХ ст.). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Історичні науки. Випуск 33. Острог, 2022. С. 16-22.
7. Давидюк Р. Рівненський вектор розвідки Державного Центру Української Народної Республіки. *Військово-науковий вісник*. Випуск 31. Національна академія сухопутних військ. Львів, 2019. С. 14-25.
8. Давидюк Р. Українська політична еміграція в Польщі: склад, структура, громадсько-політичні практики на території Волинського воєводства. Львів; Рівне, 2016. 704 с.

9. Зайцев О. Український інтегральний націоналізм 1920–1930-х років: нариси інтелектуальної історії. Київ: Критика, 2013. 488 с.
10. Крамар Ю. В. Західна Волинь 1921–1939 рр.: національно-культурне та релігійне життя. Луцьк: Вежа-друк, 2015.
11. Польща – нарис історії / За ред. Влодзімежа Менджецького та Єжи Брацисевича; пер. з польс. І. Сварника. Варшава : Ін-т нац. пам'яті, 2015.

Джерела

1. Власовський І. Нарис історії Української православної церкви У 4 т. 5 кн. Нью-Йорк, Київ, 1990. Кн. 2.
2. Животко А. Нарис історії української преси: курс лекцій. Подєбради, 1937. 115 с.
3. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919-1930. Київ, 1999. 272 с.
4. Українська політична еміграція 1919-1945. Документи і матеріали. Київ: Парламентське вид-во, 2008. 928 с.
5. Юрій Тютюнник: від «Двійки» до ГПУ. Документи і матеріали. / Упоряд. В. Ф. Верстюк, В. В. Скальський, Я. М. Файзулін. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011.

Додаткова

1. Вісин В. В. Кооперативний рух на Волині у другій половині ХІХ – першій третині ХХ ст. Луцьк, 2014.
2. Волонтир О. Луцька українська гімназія (1918–1939 рр.): проблема створення та функціонування. *Гілея*: наук. вісник. Київ, 2013. Вип. 74 (№ 7). С. 45–48.
3. Давидюк Р. Українська політична еміграція і розвиток кооперації у Волинському воєводстві (1921-1926 рр.). *Гілея*: науковий вісник. Київ, 2016. Вип. 111 (№ 8). С. 53-57.
4. Доброчинська В. Рівненська українська гімназія (1923–1939 рр.): культурно-освітній феномен на тлі доби. Рівне: ПП Дятлик М., 2016.

5. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Львів, 2002.
6. Комар В. Концепція прометеїзму в політиці Польщі (1921–1939 рр). Івано-Франківськ, 2011.
7. Піскун В. Політичний вибір української еміграції (20-і роки ХХ ст.). Київ, 2006.
8. Портнов А. В. Наука у вигнанні: наукова і освітня діяльність української еміграції у міжвоєнній Польщі (1919–1930). Харків: ХІФТ, 2008. 256 с.
9. Смирнов А. Мстислав (Скрипник): громадсько-політичний і церковний діяч: 1930–1944. Київ, 2008.
10. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва і Білорусь: 1569–1999. Київ, 2012. 464 с.
11. Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921). Кн. 2. Київ: Темпора, 2011. 424 с.

Інтернет-ресурси

1. Електронна бібліотека Читиво. Розділ – Історична література. URL: <http://chtyvo.org.ua/genre/istorychna/books/>
2. Збірка методичних рекомендацій до відзначення пам'ятних дат у загальноосвітніх навчальних закладах. URL: <https://uinp.gov.ua/elektronni-vydannya/zbirka-metodychnyh-rekomendacij-do-vidznachennya-pamyatnyh-dat-u-zagalnoosvitnih-navchalnyh-zakladah2>
3. Український інститут національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua>

Навчально-методичний посібник

Давидюк Руслана. Українська політична еміграція в Польщі. Навчально-методичний посібник. Рівне: РДГУ, 2024. 40 с.

для студентів освітнього ступеня «Бакалавр»,
спеціальності 014 «Середня освіта (Історія та
громадянська освіта)»

Наклад 50 примірників.